

The Scientific Journal in Jurisprudence and Bases of Islamic law The ۱۴ rd.

Year/NO: ۳ Autumn ۲۰۲۱

بررسی فقهی تفسیری حلیت مأكولات در ادیان ابراهیمی بر مبنای آیه سوم سوره مائده

مهین شهریور^۱ محمد علی ربی پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۲۵

چکیده

یکی از مباحث تعالیم دینی مربوط به راهنمایی مردم درباره تغذیه است، آدمی برای ادامه زندگی احتیاج به غذا دارد. یکی از خدمات بزرگ پیامبران الهی راهنمایی بشر در مورد مواد غذایی بوده است. انبیا الهی از دیرباز مأكولات را به ناپاک و پاک تقسیم کرده و بعضی از حیوانات را حلال گوشت و بعضی را حرام گشت معرفی کرده‌اند. و به پیروان خود اجازه داده‌اند از حلال گوشت تغذیه کنند و از حرام گوشت اجتناب نمایند این مقاله با هدف بررسی فقهی تفسیری حلیت مأكولات در ادیان ابراهیمی بر مبنای آیه سوم سوره مائده و تعیین دیدگاه‌های آنان تدوین شده است. در این مطالعه توصیفی حلیت و حرمت مأكولات بررسی شده، و یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که بعضی از نباتات و گوشت بعضی از حیوانات مناسب ساختمان بدن انسان نبوده و اگر از آنها تغذیه شود باعث عوارض نامطلوب می‌گردد. و جالب اینکه نه تنها روی بدن آثار خوب و بدی دارد بلکه از نظر معنوی و اخلاقی نیز در روان انسان، آثار نامطلوبی می‌گذارد. نظر واقع‌بین اسلام به تمام منافع و مضار جسمی و روانی خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها متوجه است. و در بعضی از موارد، یادآوری مفاسد جسمانی به ضررهای معنوی و روانی آن تصریح شده است، که یکی از مصادیق آیه سوم سوره مائده است که حکم به تحریم ۱۱ چیز از جمله خون، گوشت خوک وارد شده است که اطلاع و به کار بستن آنها موجب سلامت جسم و روان و نتیجه آن سلامتی آحاد بشر و جامعه خواهد بود.

واژه گان کلیدی: خوردنی‌ها، آشامیدنی‌ها، حلال، حرام، ادیان ابراهیمی

1. دانشجوی دکتری گروه علوم قرآن و حدیث، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

2. استادیار گروه علوم قرآن و حدیث، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران نویسنده مسئول.

mahin.shahrivar@yahoo.com

rabbipoor@gmail.com

مقدمه

یکی از مهمترین نیازهای انسان برای بقاء، غذا می‌باشد. دین اسلام همواره انسان‌ها را به خوردن غذاهای حلال دستور داده و با توجه به ذکر مصادیق مأكولات حرام و حلال در قرآن کریم، اهمیت به سزایی به این موضوع قائل شده است و انسان در صورت مخالفت با احکامی که خداوند در باب مأكولات وضع کرده دچار مشکل جدی اعم از مسمومیت و مرگ شده است. در بررسی‌های به عمل آمده احکام راجع به مأكولات تنها مختص به دین اسلام نبوده بلکه در سایر ادیان مانند دین یهود و مسیحیت جاری است. در دین یهود مأكولات را به دودسته به نام کوشر به معنی غذاهای حلال و تریف، غذاهای حرام تقسیم می‌شود. اگرچه هر دو از دین ابراهیم هستند اما احکام غذایی در هر دو مفصل و تفاوت و شباهت‌های بسیاری دارند. به عنوان مثال در دین یهود آذیان حلال باید فلس و باله داشته باشند. اهل تسنن نیز دقیقاً همان قانون یهود را اجرا می‌کنند اما اهل تشیع با کمی تفاوت که برخی سخت پوستان و میگوها را هم حلال می‌دانند همان قانون را اجرا می‌کند. بنابراین به علت شباهت زیاد احکام مأكولات در دین اسلام با دیگر ادیان مانند یهود و مسیحیت ما را بر این تحقیق واداشت در ابتدا به این پرسش پردازیم که فلسفه حلال و حرام غذاها چیست؟ و سپس با توجه به معیارهای تقسیم بندی حلیت و حرمت ماکولات در دین اسلام، یهود و مسیحیت، به تفاوت و شباهت‌های احکام بین این ادیان پردازیم.

بررسی آیه ۱ سوره مبارکه مائده

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أَحَلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةَ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحَلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! به پیمان‌ها و قراردادهای وفا کنید! چهارپایان و جنین آن‌ها برای شما حلال شده است؛ مگر آنچه بر شما خوانده می‌شود و استثنا خواهد شد. و به هنگام احرام، صید را حلال نشمرید! خداوند هر چه بخواهد و مصلحت باشد حکم می‌کند. مائده، ۱، ۵

۱- شرایط حلیت و حرمت خوردن گوشت حیوانات

یکی از مسائلی که در قرآن کریم مورد توجه ویژه قرار گرفته «حیوانات» است اعم از چهارپایان، پرندگان. مانند اسب، گاو، شتر. در آیه ۱ سوره مائده به چهارپایان با واژه‌های بهیمه و انعام اشاره شده است.

ترکیب بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ در قرآن سه بار آمده و در هر بار به «انعام» اضافه شده است. بهیمه از ماده بهمه در اصل به معنی سنگ محکم است. راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ ه.ق، ۳۱۸ هر چیزی که درک آن مشکل باشد مبهم گفته می‌شود، و به تمام حیوانات که دارای نطق و سخن نیستند، بهیمه اطلاق می‌شود و از آنجاکه جنین حیوانات نیز دارای یک نوع ابهام است بهیمه نیز نامیده می‌شود. قرشی بنابی، ۱۳۷۱ ه.ق، ص. ۲۴۳، ابن منظور، لبنان ۱۳۸۹ ه.ق، ۵۶

بهیمه اسم هر چهار پاست چه در دریا باشد یا در خشکی. طریحی، ۱۳۷۵ ه.ق، ص. ۱۹

اضافه «بَهِيمَةُ» به «انعام»، اضافه بیانیه است، یعنی بهیمه‌ای که عبارت است از انعام شتر، گاو و گوسفند قابل ذکر است که تعلق گرفتن حکم حلیت، به خود بهیمه نه به خصوص خوردن از گوشت آن‌ها بیانگر آن است که علاوه بر استفاده خوراکی از آن‌ها، سایر بهره‌برداری‌ها نیز مورد نظر می‌باشد. جوهری ۱۴۰۴ ه.ق، ص. ۱۸۷۵

از نظر کتب فقهی و تفسیری:

۱- مراد از بهیمه مطلق چهارپا و اعم از انعام است و مراد از انعام، مطلق انعام و شامل شتر و گاو و گوسفند است اعم از اهلی و وحشی. کلمه «أَحَلَّتْ» مانع از آن است که اسبان و استران و غیره شامل باشد زیرا معمولاً آن‌ها برای سواری و بارکشی است و مراد از «أَحَلَّتْ» خوردن گوشت آن‌هاست و همچنین اضافه بهیمه بانعام بیانیه است یعنی: «أَحَلَّتْ لَكُمْ الْبَهِيمَةَ وَ هِيَ الْانْعَامُ»: بهیمه‌ای که همان انعام باشد بر شما حلال شده است. طوسی، ۱۴۰۷ ه. ق، ص. ۵۸

۲- مراد جنین شکم حیوانات است که شرایط حلیت جنین در شکم حیوان مذبوح منوط به شرایط ذیل است:

۱- تام الخلقه باشد و مو یا کرک یا پشم داشته باشد.

۲- قبل از ذبح مادرش نمرده باشد.

۳- پس از ذبح در شکافتن شکم و خارج ساختن آن سستی نشده باشد، سپس اگر سستی شود و به این دلیل جنین بمیرد حرام است. مشکینی، ۱۴۱۸ ه. ق، ص. ۳۵۸، کلینی، ۱۴۲۹ ه. ق، ص. ۱۸۲

اگر بعد سر از بریدن گوسفند، بچه مرده‌ای از شکمش بیرون آورید، چنانچه خلقت آن بچه کامل باشد و مو یا پشم در بدنش روییده باشد، پاک و حلال است. نجفی، ۱۴۰۴ ه. ق، ص. ۱۸۱

از امام باقر و امام صادق ع نیز روایت شده است؛ هر گاه جنین، مویش روییده باشد، بر سر بریدن مادرش، و لو اینکه مرده از شکم مادر خارج شود، حلال است. مجلسی دوم، ۱۴۱۰ ه. ق، ص. ۳۳

اگر حیوانی را سر ببرند یا شکار کنند و بچه زنده‌ای از آن بیرون آید، چنانچه آن بچه را مطابق دستور شرع سر ببرند حلال و گرنه حرام است، اما اگر بچه با شکار کردن یا سر بریدن مادر، در شکم او مرده باشد حلال است به شرط این که خلقت بچه کامل شده و مو یا پشم در بدنش روییده باشد. طوسی، ۱۴۰۷ ه. ق، ص. ۵۸

بعد از بررسی واژه بهیمه، کلمه انعام جای بحث دارد.

انعام جمع نعم بر وزن فرس عبارت است از گاو، گوسفند، بز و شتر. راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ ه. ق، ص. ۶۴

کلمه انعام سی و دو بار در قرآن کریم ذکر شده است. در بعضی از آیات به حلیت گوشتان اشاره شده و در برخی دیگر آیات به فوایدشان عبدالباقی، ۱۳۹۳، ص. ۳۲۳

سؤالی که مطرح است حیوانات حلال گوشت و حیوانات حرام گوشت کدامند؟ برای پاسخ به این سؤال ابتدا باید گفت: جانداران به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱- مهره داران شامل چهارپایان، پرندگان، دوزیستان، خزندگان، آبزیانماهی‌ها

۲- بی مهرگان شامل نرم تنان، کیسه تنان، خارپوستان، بندپایانحشرات فراوانترین بندپایان هستند، کرم‌ها، اسفنج که هر دسته

حکم خاص خود را دارد. و مراد از انعام چهارپایانپستانداران است. مرادی، ۱۳۹۴، ص. ۴۹۸

۱-۱- چهارپایان

۱-۱-۱- چهارپایان حلال گوشت از دیدگاه اسلام

تمام اقسام چهارپایان علفخوار و نشخوارکننده که دارای سم هستند و همچنین دندان تیز و چنگال تیز ندارند حلال گوشت می‌باشند. مانند: گاو، گوسفند، بز، شتر. خوردن گوشت اسب، قاطر، و خر اهلی کراهت دارد و چهارپایانی که سیرابی نداشته باشند گیاه‌خوار و نشخوارکننده نباشند حرام گوشت هستند.

از حیوانات وحشی، آهو و غزال و گاو و گوسفند کوهی و گوزن و گورخر حلال است. حیواناتی که فاقد این شرایط باشند حرام گوشتند از جمله گوشت خوک اهلی یا وحشی که به آن «گراز» می‌گویند. خرگوش و مار و تشیسیخور، میمون، جوجه تیغی و ... حرام است. قرطبی، ۱۳۶۴، ص. ۳۴

خوردن پانزده چیز از حیوانات حلال گوشت، حرام است:

۱- خون ۲- فضله ۳- نری ۴- فرج ۵- بچه‌دان ۶- غد ۷- تخم «دنبلان» ۸- چیزی که در مغز کله است و به شکل نخود می‌باشد ۹- مغز حرام که در میان تیره پشت است ۱۰- پی که در دو طرف تیره پشت است ۱۱- زهره‌دان ۱۲- سپرز «طحال» ۱۳- بول دان «مئانه» ۱۴- حدقه چشم ۱۵- چیزی که در میان سُم است «ذات الشجاع» می‌گویند. برقی، ۱۳۷۱، ص. ۳۸۱، صدوق، ۱۴۱۸، ق، ص. ۳۰۷، اسکافی، ۱۴۱۶، ه. ق، ص. ۳۱۵

۱-۲- شرایط کوشر از دیدگاه یهودیت

کوشر بودن بهموت چهارپایان منوط به دارا بودن دو شرط نشخوار کردن و داشتن سم شکافته است. لاویان ۱۱:۳ و تثنیه ۱۴:۶. شایان ذکر است که بهموت کوشربایستی هر دو ویژگی را داشته باشد. اگر یکی از این علایم را داشته باشد حرام است. گوشت خوک تریف محسوب می‌شود، چراکه نشخوار نمی‌کند هرچند شکافته سم است. همچنین خوردن شتر، خرگوش و گورکن ممنوع است. این حیوانات نشخوار می‌کند اما شکافته سم نیست. گوشت اسب حرام است چون این حیوان نه نشخوارکننده است و نه سم آن شکاف دارد. لاویان، ۱۱، ۹-۴ و تثنیه ۱۴، ۹-۷

هرگاه کسی لاشه حیوان حرام گوشتی را لمس کند، حتی اگر ندانسته این کار را کرده باشد، نجس و مجرم است. هرگاه کسی نجاست انسان را لمس کند، حتی اگر ندانسته این کار را کرده باشد، وقتی متوجه شد چه کرده است، مجرم می‌باشد ... در هر یک از این موارد، شخص باید به گناهِش اعتراف کند و برای قربانی گناه خود یک بره یا بز ماده نزد خداوند بیاورد تا کاهن برایش کفاره کند. لاویان، ۵، ۲-۶

۱-۲-۱- کوشر و تریف از دیدگاه یهودیت معاصر

یهودیان باز ساخت‌گرا و متجدد ملزم به رعایت احکام کسروت نمی‌باشند. یهودیان متجدد معتقدند یهودیان این احکام را به دلیل قداست بخشیدن به زندگی رعایت می‌کنند. از این جهت تشویق می‌شوند تا همه یا مقداری از احکام کسروت را انجام دهند. یهودیت محافظه‌کار با تسامح و تساهل در این زمینه برخورد می‌کنند. با این توصیفات یهودیان در فرقه‌های گوناگون در فرقه‌های گوناگون، تا جایی که شرایط زندگی اجازه دهد داوطلبانه از احکام غذا تبعیت می‌کنند اما اگر امکان تبعیت نداشته باشند الزامی در رعایت احکام کسروت نیست. جلالی، ۱۳۸۰، ش، ۱۹۰

۱-۳- چهارپایان حلال و حرام از دیدگاه مسیحیت

وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْ مِنَ التَّوْرَةِ وَ لِأَحْلِلَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا مَدِينًا وَ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزَاذَ اللَّهِ مَنْ جَاءَكُمْ مِنْكُمْ فَاقْبَلُوا مِنْهُ وَ كَذَّبُوا عَنْكُمْ وَ اتَّخَذُوا أَمْوَالَهُمْ فَأَنْجَسُوا أَيْدِيَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ مُبْهِمًا لِقَوْمٍ يُجَاهِلُونَ وَ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزَاذَ اللَّهِ مَنْ جَاءَكُمْ مِنْكُمْ فَاقْبَلُوا مِنْهُ وَ كَذَّبُوا عَنْكُمْ وَ اتَّخَذُوا أَمْوَالَهُمْ فَأَنْجَسُوا أَيْدِيَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ مُبْهِمًا لِقَوْمٍ يُجَاهِلُونَ

آمده‌ام، پس از خدا بترسید و مرا اطاعت کنید. آل عمران، ۳، ۵۰
 إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ: و بدانید که الله پروردگار من و شما است، پس او را بپرستید که این است صراط مستقیم. آل عمران، ۳، ۵۱

این آیات نیز ادامه سخنان حضرت مسیح است، و در واقع بخشی از اهداف بعثت خود را شرح می‌دهد، می‌گوید: "من آمده‌ام تورات را تصدیق کنم و مبانی و اصول آن را تحکیم بخشم و نیز آمده‌ام تا پاره‌ای از چیزهایی که بر اثر ظلم و گناه بر شما تحریم شده بود مانند ممنوع بودن گوشت شتر و پاره‌ای از چربی‌های حیوانات و بعضی از پرندگان و ماهی‌ها بر شما حلال کنم."

این جمله اشاره به چیزی است که در آیه ۱۶۰ از سوره نساء آمده است می‌فرماید: فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ؛ به خاطر ظلم و ستم یهود، پاره‌ای از نعمت‌های پاکیزه را که بر آن‌ها حلال شده بود تحریم کردیم ولی با ظهور حضرت مسیحو به شکرانه ایمان به این پیامبر بزرگ، آن ممنوعیت‌ها برداشته شد. مکارم شیرازی، ۱۳۷۱ ه. ش، ۵۶۲

حضرت مسیح ع فرموده است: «گمان مبرید که آمده‌ام تا تورات موسی و نوشته‌های سایر انبیا را منسوخ کنم، من آمده‌ام تا آن‌ها را تکمیل نمایم و به انجام رسانم... پس اگر کسی از کوچک‌ترین حکم آن سرپیچی کند و به دیگران نیز تعلیم دهد که چنین کنند، او در ملکوت آسمان از همه کوچک‌تر خواهد بود. اما هر که احکام خدا را اطاعت کند و دیگران را هم تشویق به اطاعت کند در ملکوت آسمان بزرگ خواهد بود...». انجیل متی، ۵، ۱۷-۱۸

اما اغلب مسیحیان، پس از مسیح تحت تأثیر آموزه‌های پولس، اساس شریعت در این آیین را قبول ندارند و چنانچه پولس گفته است: «ما نسبت به شریعتی که موجب بردگی ما بود، مرده‌ایم و از این پس باید خدا را به وسیله روح القدس خدمت کرد، نه مانند گذشته که از قوانین نوشته شده اطاعت می‌کردیم» به مخالفت با شریعت می‌پردازند. رومیان، ۴، ۱۲، همان ۷، ۵

به خاطر اختلاف نظر بین دو تن از بزرگان دین مسیحیت، پس از حضرت عیسی ع، اینکه آیا پیام هدایت مسیح عمومیت دارد و غیر یهودیان برای پذیرش این دین، نیاز هست نخست یهودی شده سپس قوانین مسیح را قبول کنند؟ بعد از شوری و مشورت، بر مبنای نظر پولس تصمیم گرفته شد برای مسیحی شدن، به غیر از این احکام، که عبارتند از: یک مسیحی نباید خون و حیوانات خفه شده و گوشتی که برای بت‌ها قربانی شده بخورد نیاز نیست به بقیه احکام و قوانین یهودیت پایبند باشد. اما فرقه آدونیس‌های روز هفتم در میان مسیحیان از قوانین رژیم غذایی عهد قدیم تبعیت می‌کنند و از خوردن گوشت و مست‌کننده‌ها پرهیز می‌کنند.

علاوه بر سه غذای تحریم شده، نوع دیگری از غذاهای حرام در مسیحیت است که موقت و مربوط به زمان روزه می‌باشد که این حرمت اطعمه شامل گوشت و بعضی غذاهای خاص می‌باشد. جوویور، ۱۳۸۱، ص. ۹۰

۱-۲- پرندگان

موضوع حلال و حرام گوشت بودن پرندگان از مباحث مهم فقهی است. پرندگان حلال گوشت در اسلام عبارتند از:

۱- پرندگانی که چنگال ندارند، حلال گوشت‌اند. صدوق، ۱۳۸۵ ه. ق، ص. ۵۴۴

۲- پرندگانی که بال زدن آنان بیشتر از صاف نگه داشتن آن‌هاست، حلال گوشت انددیف. حلی، ۱۴۰۵ ه. ق، ص. ۳۷۹

۳- پرندگانی که «چینه دان» یا «سنگ دان» یا «تیغه پشت پا» دارند حلال گوشت‌اند. نجفی، ۱۴۰۴ ه. ق، ص. ۳۰۴

اگر پرنده‌ای تنها یکی از این سه مورد را داشت پرنده ای حلال گوشت است و اگر به کلی فاقد این سه بود حرام گوشت خواهد بود.

بنابراین اگر پرنده‌ای که معلوم نیست بال زدنش بیشتر از صاف نگه داشتن بالش است یا کمتر، اگر چینه دان یا سنگ دان یا خارپشت پا انگشت جدایی مانند شست انسان، مثل خروس داشته باشد، حلال‌اند.

در بحث حرمت و حلیت و نیز استفاده از نشانه‌های تشخیص، فرقی بین پرندگان خشکی و دریایی وجود ندارد. باینکه پرندگان دریایی ماهی‌خوار هستند اما این تأثیری در حلیت و یا حرمت گوشت آن‌ها ندارد.

این نشانه‌ها زمانی معتبر است که در آیه و روایتی به حلیت و یا حرمت پرنده‌ای اشاره نشده باشد که اگر اشاره شده بود دیگر توجه ای به آن نشانه‌ها نمی‌شود. مانند طاووس که در روایات به حرام بودن گوشت آن تصریح شده است. امام رضا علیه‌السلام فرمود: الطَّائُوسُ لَا يَحِلُّ أَكْلُهُ؛ خوردن گوشت طاووس حلال نیست. البته پرستو این علائم را دارا می‌باشد ولی حلال گوشت است. کلینی، ۱۴۰۷ ه. ق، ص. ۲۴۵

تخم هر پرنده ای تابع همان پرنده است: پس اگر پرنده‌ای حلال گوشت بود؛ خوردن تخم آن هم حلال است و اگر حرام گوشت بود خوردن تخم آن نیز حرام است. حلی، ۱۴۱۱ ه. ق، ۱۶۴، صدوق، ۱۴۱۸ ه. ق، ص. ۳۰۷

۱-۲-۱- تذکیه پرندگان حلال گوشت

۱- در دست انسان کشته شود.

۲- چنین پرنده‌ای را باید همانند گوسفند رو به قبله کرد و با گفتن نام خدا سر برید. تمام احکام سر بریدن حیوان در مورد این پرنده اجرا می‌شود.

۳- از طریق شکار کشته شود. سبزواری، ۱۴۲۱ ه. ق، ص. ۵۴۰

اگر شکار برای امرار معاش یا کسب و کار باشد خوردن گوشت آن حیوان نیز حلال خواهد بود اما اگر به قصد تفریح و خوش گذرانی باشد هر چند در نهایت گوشت آن شکار را مصرف نمایند اما چنین کاری از نظر اسلام حرام است. پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله علیه و آله از اینکه حیوانی برای غیر خوردن، ذبح شود، نهی کردند. مجلسی، ۱۴۱۳ ه. ق، ۸

۱-۲-۲- شرایط شکار شرعی

- گفتن نام خدا هنگام پرتاب تیر یا

- نوک تیز بودن تیر

- مسلمان بودن شکارچی

- ذبح سریع شکار

شکار با سنگ

دیگر شیوه صید پرندگان پرتاب سنگ به وسیله دست یا کمانتیرکمان است. حکم شکار با سنگ، همان حکم شکار با دام

است که اگر به صورت زنده شکار شوند، حلال‌اند. نجفی، ۱۳۹۳ ه. ق، ص. ۱۰، حلی، ۱۴۱۰ ه. ق، ص. ۱۰۸

۱-۲-۳- اختلاف در حلیت یا حرمت در بعضی پرندگان

۱-۳-۲-۱- از دیدگاه اسلام

درباره پرنده‌هایی از قبیل پرستو، هدهد و شانه‌به‌سر یا مرغ سلیمان، کلاغ و انواع آن مثل زاغ، کلاغ سبز، برخی از فقها به دلیل روایات وارده اختلاف نظر دارند. برخی گفته‌اند مکروه است و برخی دیگر از فقها گفته‌اند: بنا بر احتیاط واجب از خوردن آن‌ها اجتناب شود. برخی هم بلبل و قناری را مکروه می‌دانند. صدوق، ۱۳۶۲، ص. ۴۵۸-۴۵۱، شهید ثانی، ۱۴۱۲ ه. ق، ص. ۲۸۲

۱-۲-۳-۲- حلیت پرندگان در یهود

در تورات قانون خاصی که بتوان پرندگان حلال گوشت را از حرام گوشت تشخیص داد، وجود ندارد بلکه فهرستی از پرندگان حرام گوشت در لویان و تنیه نام برده شده است و این پرندگان عبارتند از عقاب، شاهین، باز، لاشخور، کرکس، کلاغ، شترمرغ، مرغ دریایی، لک‌لک، مرغ ماهی‌خوار، مرغ سقا، قره قاز، هدهد و خفاش. عمدتاً پرندگان شکاری، ماهی‌خوار و چند پرنده خاص می‌باشد. لویان، ۱۱، ۱۹-۱۳، تنیه، ۱۸، ۱۴-۱۱

۱-۲-۳- پرندگان حلال گوشت در مسیحیت

در مسیحیت کنونی، خوردن هر چیزی که قابلیت برای خوردن داشته باشد، ممنوعیتی ندارد و خوردن هیچ چیزی حرام نیست، «هیچ کس با خوردن چیزی نجس نمی‌شود، چیزی که انسان را نجس می‌کند سخنان و افکار بد اوست». انجیل متی، ۱۵، ۱۱

۱-۳- حشرات، دوزیستان، خزندگان

به استثنای شریعت مسیحیت کنونی در دین اسلام و یهود دوزیستان، جوندگان و خزندگان حرام می‌باشند. لویان، ۱۱، ۴۱ و ۴۲، صدوق، غفاری، ۱۴۰۹ ه. ق، ص. ۴۸۲

اسلام و یهودیت حشرات را حرام می‌دانند به استثنای ملخ، دیدگاهشان درباره ملخ با اندکی تفاوت عبارت است: در اسلام ملخکه بال درآورده و می‌تواند پرواز می‌کند، حلال گوشت هستند. و تذکیه ملخ به این وجه است: اگر ملخ را با دست یا به وسیله دیگری زنده بگیرند، بعد از جان دادن خوردن آن حلال است. ملخ دارای سنگدان و چینه‌دان است. در اسلام خوردن زنبور عسل منع شده است. عاملی، ۱۴۲۹ ه. ق، ۷۴۹ در یهودیت ملخ و انواع آن حلال می‌باشد. چه بال در آورده باشد یا نه... لویان، ۱۱، ۲۱-۲۲ همچنین از دیدگاه یهودیت زنبور عسل از دسته حشرات و حرام است اما عسلش حلال است. معتقدند که زنبور، عسل را تولیدکننده نمی‌کند بلکه گل‌ها تولیدکننده است و زنبور فقط آن را حمل می‌کند. لویان، ۱۱، ۲۹ و ۳۰

۱-۴- آبزیان

آخرین نوع مهره داران آبزیان می‌باشند، در دین اسلام، همه آبزیان به جز ماهی‌های فلس دار و میگو حرام گوشت هستند. صدوق، ۱۳۶۲ ه. ش، ۶۰۹ هکذا در دین یهود ماهی‌هایی که هر دو شرط باله و فلس را داشته باشند، حلال هستند با این تفاوت میگو در یهودیت طریف محسوب شده است لویان، ۱۱، ۹-۱۱

از دیدگاه اسلام ماهی حلال گوشت زمانی که زنده از آب گرفته شود و بیرون آب جان دهد، پاک و خوردن آن حلال است. و چنانچه در آب بمیرد پاک است ولی خوردن آن حرام می‌باشد و ماهی بی فلس را اگر چه زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد حرام است. کلینی، ۱۴۰۷ ه. ق، ص. ۳۹۲

در تورات نیز ماهی قبل از خوردن باید بدون درد ذبح شود. به غیر از این تمامی حیواناتی که با زجر و درد کشته شده باشند حرام هستند. تنیه، ۱۴، ۹-۱۱

۲- احکام خوردن گوشت چهارپایان در حال احرام از دیدگاه اسلام

در ذیل آیه موردی را از حکم حلال بودن گوشت چهار پایان استثناء کرده، می‌فرماید:

غَيْرَ مُجَلِّى الصَّيِّدِ وَ أَنْتُمْ حُرْمٌ خُورْدَنَ غُوشَتِ وَ سَائِرَ بَهْرَه‌بَرْدَارِی‌ها از حیوانی که در حال احرام شکار شود، حرام است. فلسفه‌ی این حرمت صید در احرام چیست؟ به صورت ظنی می‌توان به دو فلسفه اشاره کرد:

اول اینکه ایامی که انسان محرم می‌شود باید به کارهای قربی و تقرب الی الله بپردازد و صید و صیادی مربوط به ایام تفریح است و اگر کسی که مشغول لبیک و اعمال حج است اگر با تیر و کمان به صید و صیادی بپردازد چیز مناسبی نیست.

دوم اینکه: این امر به دلیل حفظ محیط زیست مکه و اطراف مکه است و اگر قرار باشد هرکسی در ایام احرام هر چه هست را صید کند و ببرد دیگر چیزی برای اهل حرم نمی ماند. مجلسی دوم، ۱۴۱۰ ه. ق، ۹۳

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَ الدَّمُ وَ لَحْمُ الْخَنزِيرِ وَ مَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَ الْمُنْخَنَقَةُ وَ الْمَوْقُودَةُ وَ الْمُتْرَدِيَةُ وَ النَّطِيحَةُ وَ مَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذُكِّيْتُمْ وَ مَا ذُبِحَ عَلَى النَّصَبِ وَ أَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسُقٌ ...

بر شما حرام شده است: مردار، و خون، و گوشت خوک، و آنچه به نام غیر خدا کشته شده باشد، و حیوان حلال گوشت خفه شده، و به چوب مرده، و از بلندی افتاده، و به ضرب شاخ مرده، و آنچه درنده از آن خورده باشد، مگر آنچه را که زنده دریافت و خودسر ببرید- و همچنین آنچه برای بتان سر بریده شده، و نیز قسمت کردن شما چیزی را به وسیله تیرهای قرعه، این کارها همه نافرمانی خداست.... مائده، ۵، ۳

۳- احکام خوردن گوشت مردار و خوک

در دین اسلام و دین یهود مصرف مواردی حرام اعلام شده است بعضی از این موارد مشترک بین هر دو دین آسمانی می باشد. مواردی مختص هر دین می باشد.

۳-۱- مأكولات حرام از منظر اسلام

تحریمات این آیه در حقیقت همان استثناهایی است که در آیه ۱ سوره مبارکه مائده وعده داده شده بود.

۱. مردار: حیوان و یا پرنده ای است که بدون تذکیه شرعی مرده باشد. مجلسی اول، ۱۴۰۶ ه. ق، ص. ۴۸۱

۲. خون ریخته شده: مراد از آن خونی است که با فشار و جهنگی بیرون شود و نیز با گوشت مخلوط نباشد، زیرا خونی که با گوشت مخلوط باشد، خوردن آن اشکالی ندارد. مازندرانی، ۱۴۲۹ ه. ق، ص. ۱۵۶

۳. گوشت خوک: به اجماع مسلمانان حرام است. شیخ طوسی، ۱۳۸۷ ه. ق، ص. ۱۹۶

۴. هر حیوانی که در هنگام کشتنش نام غیر خدا برده شود. نراقی، ۱۴۱۷ ه. ق، ص. ۶۰۹

۵. منخنقه: حیوانی که به وسیله دست، یا طناب و یا داخل کردن سر خود در جایی تنگ و ... خفه شود و بمیرد. مجلسی اول، ۱۴۰۶ ه. ق، ص. ۴۸۱

۶. موقوذه: مقصود حیوانی است که آن را با چوب و یا چیزی دیگر آن قدر بزنند تا بمیرد. حلبی، ۱۴۰۳ ه. ق، ص. ۲۷۷

۷. متردیه: حیوانی است که از جای بلندی سقوط کند و بمیرد.

۸. نطیحه: حیوانی است که حیوان دیگری او را شاخ بزند و بمیرد. حلی، ۱۴۲۵ ه. ق، ص. ۸۰۰

از میان پنج نوع اخیر، یک حیوان را استثناء است، اگر حیوان مزبور را در این حالت، زنده بباییم و ذبح شرعی شود، برای ما حلال می گردد. نجفی، ۱۴۲۳ ه. ق، ص. ۳۲

۹. حیوانی که درندگان از آن خورده باشند، به بیانی دیگر آنچه از طعمه حیوان درنده مانده باشد. حلی، ۱۴۱۰ ه. ق، ص. ۹۵

۱۰. حیوانی که برای نصب سنگ هایی که اعراب جاهلی آن ها را تعظیم و حیوانات را برای آن ها ذبح می کردند ذبح شود.

شیخ صدوق، ۱۴۰۹ ه. ق، ص. ۴۷۲

۱۱. حرمت تعیین سهام گوشت حیوان، به وسیله تیرهای قمار، و حرمت استفاده از گوشتی که به وسیله تیرهای قمار

سهام بندی شود. عاملی، ۱۴۰۹ ه. ق، ص. ۲۱۳

فلسفه تحریم این نوع از گوشت حیوانات به خاطر آن باشد تا زمانی که رگ‌های اصلی گردن بریده نشود، خون به قدر کافی بیرون نخواهد ریخت و خون مرکز انواع میکرب‌ها است و با مردن حیوان قبل از هر چیز خون عفونت پیدا می‌کند، و به تعبیر دیگر این‌چنین گوشت‌ها یک نوع مسمومیت دارند و جزء گوشت‌های سالم محسوب نخواهد شد مخصوصاً اگر حیوان بر اثر شکنجه یا بیماری و یا تعقیب حیوان درنده‌ای بمیرد مسمومیت بیشتری خواهد داشت. به‌علاوه جنبه معنوی ذبح که با ذکر نام خدا و رو به قبله بودن حاصل می‌شود در هیچ‌یک از این‌ها نیست. شریف مرتضی، ۱۴۱۵ه. ق، ص. ۴۳۱

۲-۳- مأكولات حرام از منظر دین یهود

۱-۲-۳- گوشت مردار

در اسفار تثنیه و خروج آمده: «حیوانی که به مرگ طبیعی مرده است نخورید. آن را به غریبی که در میان شما است بدهید تا بخورد و یا آن را به بیگانگان بفروشید ولی خودتان آن را نخورید چون نزد خداوند، خدایتان مقدس هست. تثنیه ۲۱:۱۴»

۲-۲-۳- باز مانده حیوانات وحشی

« شما قوم مقدس من هستید پس گوشت حیوانی را که به وسیله جانوری وحشی دریده شده نخورید و آن را پیش سگ‌ها بیاندازید.» خروج ۲۲، ص. ۳۱

۳-۲-۳- خون

معتقدند خون زندگی است و خون از آن خدا است. لاویان ۱۷، ۱۱-۱۴

۳-۳- مأكولات حرام از منظر دین مسیحیت

مسیحیت کنونی عاری از هرگونه تحریم می‌باشد.

احکام تذکيه حیوانات

۱-۴- ذبح شرعی در اسلام

تذکيه شرط اصلی حلیت گوشت حیوانات است. در ذبح اسلامی، علاوه بر رعایت قوانین بهداشتی و اخلاقی، حال حیوان مذبوح نیز رعایت می‌شود. امروزه یافته‌های علمی، این روش را اثبات می‌کند. به مجموعه دستورات حلیت در ذبح حیوانات حلال گوشت، تذکيه گفته می‌شود.

شرایط وجوبی تذکيه در ذبح این حیوانات، گفتن بسم الله یا الله اکبر تسمیه، رو به قبله بودن و قطع اوداج اربعه نای، مری و دو رگ شریانی و وریدی اطراف گردن با چاقوی فلزی تیز می‌باشد. راوندی، ۱۴۰۵ ه. ق، ۲۵۳، طوسی، ۱۳۹۰ ه. ق، ص. ۷۱

همه رگ‌های گردن به جزء طناب نخاعی در عرض یک ثانیه قطع شده. در این حالت به سرعت فشار خون از بدن خارج می‌شود و مغز دچار کمبود خون شده و حیوان هیچ دردی را احساس نمی‌کند. گوشتی با ماندگاری طولانی و بهداشتی حاصل می‌شود.

تا خارج شدن روح، سر از بدن جدا نمی‌شود. اگر طناب نخاعی قطع شود رشته عصبی که به قلب می‌رود آسیب دیده و قلب می‌ایستد. در این حالت خون داخل عروق از جریان افتاده و از بدن تخلیه نمی‌گردد.

حرکت دست و پایی که پس از برش سریع گلو با چاقوی تیز انجام می‌دهد وابسته به درد نیست بلکه وابسته به اتساع و انقباض عضلات است که خون‌رسانی در آن‌ها کاهش یافته است. روش‌های ممالک غربی‌ها مثل شوک برقی یا طپانچه سوراخ کننده جمجمه یا بیهوشی با گاز و ... برای حیوان دردناک‌تر بوده و حتی منجر به جنون گاوی می‌شود.

تذکیه شتر را نحر می‌گویند چاقو یا چیز دیگری را که از آهن و برنده باشد، در گودی بین گردن و سینه اش فرو می‌کنند و بهتر آن است که شتر در این هنگام ایستاده باشد. در شتر و دیگر حیوانات پیش از کشتن حیوان، آب جلوی آن می‌گذارند. سجادی، ۱۳۷۸ ه.ش، ص. ۱۵۰

روش‌های بیهوشی با شوک برقی که در کشور ما هم معمول است از کیفیت گوشت می‌کاهد. استقبال کم‌سابقه غیرمسلمانان از گوشت‌های ذبح حلال نیز نشان‌دهنده بهداشتی‌تر بودن این شیوه و کیفیت بهتر و ماندگاری بیشتر این محصول است. رحمانی، ۱۳۸۲ ه.ق، ص. ۳۵۰

۴-۲- ذبح شرعی در یهودیت

یهودیان در زمینه ذبح احکام و قوانین خاصی دارند، علاوه بر اینکه حیوان بایستی شرایط حلال بودن را دارا باشد ذبح نیز از منظر دین یهود مورد تأیید باشد.

شوحط می‌بایست فردی یهودی و پایبند به دین باشد که آموزش‌های مربوط به ذبح را دیده و مدرک معتبری از خاخام دریافت کند. این فرد نبایستی کرولال، دیوانه و خردسال باشد. هنگام ذبح ابتدا حیوان کوشر را معاینه کند که هیچ زخم و یا شکستگی و نقص عضو نداشته باشد. مجدداً بعد از ذبح ریه، امحا و احشای حیوان ذبح‌شده معاینه می‌شود تا از سلامتی آن مطمئن گردد. حیوانی که شاخ خورده یا بی‌حرکت افتاده و توان بلند شدن ندارد نبایستی ذبح شود. حیوان هنگام ذبح باید زنده بوده و بیهوش نباشد. ربی‌های یهودی گاهی رعایت شنبه‌سبت را لازم می‌دانند.

عمل ذبح با کارد مخصوص و با بریدن گلوئی حیوان در یک لحظه و با یک ضربه از ناحیه حنجره، به صورتی که کمترین درد را به حیوان بدهد انجام می‌شود. گوشت حیوان کوشر باید مدتی در نمک بماند تا همه خون آن خارج شود، چراکه برای یهودیان خوردن خون حرام است. تلمود، ۱۳۹۵ ه.ق، ص. ۲۵۷

۴-۳- ذبح شرعی در مسیحیت

امروز در کشورهای مسیحی، ذبح حیوانات با دستگاه‌های جدید انجام می‌شود، حتی بیهوش کردن حیوان قبل از ذبح، به صورت یک قانون درآمده است. در واقع مسیحیان در کشتارگاه‌ها، ناحیه گلوئی حیوان را می‌برند، همان‌گونه که در ذبح اسلامی و یهودی نیز گلوئی حیوان بریده می‌شود، اما احکام جزئی و مفصلی که در این دو دین رعایت می‌شود، در مسیحیت وجود ندارد. بیشتر مذاهب و فرقه‌های مسیحی که اجمالاً معتقد به تثلیث نام خدا یا نام مسیح را بر ذبیحه‌هایشان نمی‌برند، بلکه آن‌ها اساساً احکام گسترده‌ای در مورد ذبح ندارند. سجادی، ۱۳۷۸ ه.ش، ص. ۱۵۰

بررسی آیه ۴ سوره مبارکه مائده

يَسْئَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ ...

از تو می‌پرسند: چه چیزی برای آنان حلال شده است؟ بگو: چیزهای پاکیزه برای شما حلال گردیده و نیز صید حیوانات شکارگر که شما به عنوان مربیان سگ‌های شکاری، از آنچه خدایتان آموخته، به آن‌ها تعلیم داده‌اید برای شما حلال شده

است... مائده، ۵، ۴

۴- حکم شکار با سگ‌های شکاری

۱-۵- حرمت گوشت شکار شده باسگ شکاری در اسلام

دین مبین اسلام معتقد است: واژه مکلبین اختصاص به سگ‌های شکاری است. از میان حیوانات شکاری همچون ببر، باز، عقاب تنها سگ شکاری است. و به همین دلیل صید کردن با غیر سگ‌های شکاری مانند صید به وسیله بازهای شکاری و امثال آن را شامل نمی‌شود. شریف مرتضی، ۱۴۱۵ ه. ق، ص. ۳۹۸، عاملی، ۱۴۲۹ ه. ق، ص. ۷۳۹

به هنگامی که سگ شکاری رها می‌شود، نام خدا را ببرید. مجلسی دوم، ۱۴۱۳ ه. ق. ۲۶۰، مجلسی اول، ۱۴۱۴ ه. ق، ۵۴۱ ضمناً باید آن‌چنان تربیت شوند که به فرمان صاحبش به شکار رود و به فرمانش بازگردد. مازندرانی، ۱۳۶۹ ه. ق، ۲۰۷، طوسی، ۱۳۸۷ ه. ق، ص. ۲۶۵

اگر حیوانات شکاری، دیگر صیدی را از پای درآورند اما قبل از آنکه بمیرد با آداب شرعی ذبح کنیم حلال است. حلی، ۱۳۸۷ ه. ق، ۱۴۳

۲-۵- حرمت گوشت شکار شده باسگ شکاری در یهودیت

یهودیت معتقد است: خوردن گوشتی جایز است که به وسیله ذابح یهودی دارای مجوز شرعی، ذبح شده باشد. بنابراین خوردن گوشت شکار جایز نیست. شریعت یهود گوشت شکار حیوانات حلال گوشت مانند آهو و گوزن را نیز حرام می‌دانند. فرانسیس ادوازد، ۱۳۸۷، ص. ۸۶

۳-۵- حرمت گوشت شکار شده باسگ شکاری در مسیحیت

در دین مسیحیت در این موضوع بحثی نشده است.

بررسی آیه ۵ سوره مائده

الْيَوْمَ أَحْلَلْ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ وَ طَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلْلٌ لَكُمْ وَ طَعَامُكُمْ حَلْلٌ لَهُمْ ... امروز چیزهای پاکیزه برای شما حلال شده، و طعام کسانی که اهل کتابند برای شما حلال، و طعام شما برای آنان حلال است... مائده، ۵، ۵

۵- آیا طعام اهل کتاب برای مسلمانان حلال است؟

۱-۶- دیدگاه فقهی اهل تشیع و تسنن در این زمینه

۱- عمدتاً فقهاء اهل سنت، معتقدند «طعام» در این آیه، شامل حیوان ذبح شده توسط اهل کتاب نیز می‌شود و چنین حیوانی پاک و حلال است.

این گروه معتقدند غیر از ذبیحه، دیگر غذاها بنا بر اصل حرمت، پاک بوده و لزومی ندارد آیه در مورد آن سخن بگوید. بخاری، ۱۴۲۲ ه. ق، ۹۲، بیهقی، ۱۴۰۵ ه. ق، ص. ۲۶۲

۲- تعداد کمی از فقهاء شیعه، اطعمه اهل کتاب را پاک و طاهر اعلام نموده‌اند. بلخی، ۱۴۲۳ ه. ق، ۴۵۵، مغنیه، ۱۳۷۸ ه. ش، ۱۹، صدوق، ۱۴۱۵ ه. ق، ۴۱۷ و شهید ثانی نیز معتقدند در صورتی که اهل کتاب، نام خداوند را در زمان ذبح بر زبان آورند، گوشت ذبیحه حلال خواهد بود. شهید ثانی، ۱۴۱۳ ه. ق، ص. ۴۵۲

روایاتی از منابع شیعی نیز این نظر را تأیید می‌کنند: ابو بصیر نقل می‌کند: از امام صادق در مورد ذبیحه یهودی پرسیدم، ایشان فرمودند: اگر دیدی که نام خداوند را در زمان ذبح، بر زبان آورد و یا شخصی بر این مطلب شهادت داد، آن گوشت حلال و قابل خوردن است، اما اگر خودت نشنیدی و کسی شهادت نداد، از آن ذبیحه نخور. طوسی، ۱۴۰۷ ه. ق، ص. ۶۹.

البته حتی اگر ذبیحه اهل کتاب را حلال بدانیم، باید دانست که شرط نام بردن خدا هنگام ذبح، شرطی ضروری در حرمت است و در قرآن صریحاً بدان اشاره شده است:

اگر به آیات خدا ایمان دارید از ذیحی که نام خدا بر آن یاد شده است بخورید. فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ: و از آنچه نام خدا بر آن گفته شده بخورید اگر به آیات او ایمان دارید. انعام، ۶، ۱۱۸

۶-۲- دیدگاه مخالفان حلیت ذبیحه اهل کتاب:

اکثر فقهاء شیعی معتقدند که طعام در این آیه به دلایلی شامل ذبیحه اهل کتاب نمی‌شود فضل‌الله، ۱۴۱۹ه.ق، ص. ۵۴. با توجه به دلایل ذیل

۱- از نظر لغت

«طعام» معنای عام داشته و شامل هر نوع خوردنی می‌شود، اما اهل لغت به این نکته نیز توجه داده‌اند که بهترین معنای «طعام» در کلام عرب، گندم و هر آنچه از زمین می‌روید، می‌باشد، مانند این که «اهل حجاز هنگامی که لفظ طعام را مطلق و بدون قرینه ذکر کنند مقصودشان گندم است. ابن منظور، ۱۳۸۹ه.ق، ص. ۳۶۳، ابن اثیر، ۱۳۶۷ه.ق، ص. ۱۲۶

۲- روایات

روایاتی نیز طعام موجود در آیه را به غذاهای غیرگوشتی تفسیر می‌کنند: از امام باقر ع در مورد طعام پرسیدند، فرمودند: منظور از طعام، حبوبات و سبزیجات هستند. برقی، ۱۳۷۱ه.ق، ص. ۴۵۴ در جمع‌بندی مختصر نظریات ارائه‌شده می‌توان گفت که همه نظریه‌ها، بر اساس آیات و روایات، ارائه‌شده است و بدون بررسی آن‌ها، نمی‌توان گفت که نظرشان تأیید یا برخلاف قرآن است.

نتیجه گیری

با وجود شباهت‌های زیاد در احکام مأكولات بین شریعت یهود و اسلام، قوانین اسلام به مراتب جامع، مانع و دقیق‌تر است. احکام اسلام در مورد حلال و حرام بودن مأكولات، همانند سایر دستورهایش یک روش کاملاً اعتدالی است دور از هرگونه روش‌های افراطی و تفریطی. گوشت حیواناتی علف خوار که دارای تغذیه سالم و پاک بوده حلال است و حیوانات درنده‌خو، به خاطر تأثیرشان در انسان و حیواناتی که در مسیر شرک و بت‌پرستی قربانی می‌شوند، از نظر معنوی تحریم شده‌اند. حلّیت پرندگان در اسلام، داشتن چینه‌دان یا سنگدان یا تیغه پشت پا و بال زدن به شکل دفیف می‌باشد.

در دین یهود، عمدتاً شریعت الهی محفوظ مانده و قوانین هلاخا در اکثر موارد حلال و حرام و ذبح حیوانات با اسلام هم‌عقیده است مثلاً اگر حیوان به مرگ طبیعی بمیرد یا توسط حیوان دیگر دریده شود گوشتش مردار و خوردنش حرام است. اما یهودیان قوانین دیگر در باره مأكولات دارند که بستگی به ترکیب چند خوردنی باهم دارد مثل مصرف شیر باگوشت حرام است. و یا چهارپایان نشخوارکننده و شکافته سم کوشر می‌باشند درباره پرندگان، تورات احکام خاصی ندارد بلکه چند پرنده به نام تحریم شده است. این احکام عمدتاً در سفر لویان، و سفر تثنیه مطرح شده است. تفاسیر مربوط به این احکام در کتاب تلمود و شولخان آروخ بیان شده است. یهودیان متجددباز ساخت گراعمل به احکام را واجب نمی‌دانند، فقط به دلیل قداست بخشیدن به زندگی رعایت می‌کنند.

در برخی موارد هر دو دین در احکام مشترک هستند: آبیان دارای پولک حلال گوشت می‌باشد. خزندگان و حشرات به‌غیر از ملخ حکم حرمت کلی دارند

اما آیین مسیحیتی که امروز در دنیا رایج است و هیچ ارتباطی به حضرت مسیح ع ندارد، عاری از فقه الهی است و لذا در این آیین در مورد خوردنی‌ها، هیچ‌گونه حلال و حرامی وجود ندارد به‌جز گوشت مردار، گوشت قربانی برای بت‌ها و خون. احکام مسیحیت توسط پولسموسس مسیحیت فعلی می‌باشد نفی و به انحراف کشیده شد. از نظر پولس با آمدن مسیح بشر از قید شریعت موسیعی رها شده و برای مسیحی شدن نیاز نیست اول یهودی سپس مسیحی شد و برائت در پیشگاه خداوند از طریق ایمان مذهبی قابل تحقق است. دین مسیحیت در زمان پولس به خاطر جذب طرفداران زیاد، در مبحث غذا همچون سایر مباحث شریعت از احکام الهی فاصله گرفت.

نهایتاً ذبح حیوانات که شرط مکمل حلّیت می‌باشد دستورات اسلام برای ذبح حیوانات دارای اثر بهداشتی و اخلاقی می‌باشد. کیفیت، سالم و بهداشتی بودن گوشتی که با روش ذبح اسلامی تذکیه فراهم آمده امروزه با یافته‌های علمی دانشمندان برای جهانیان امری مسلم است که از افتخارات شریعت مطهر اسلام است. البته، نحوه تذکیه شرعی در مورد حیوانات مختلف متفاوت است، به عنوان مثال: تذکیه ماهی به این است که زنده از آب بیرون آورده شود. تذکیه ملخ به این است که زنده گرفته شود. تذکیه جنین حیوان با تذکیه مادرش می‌باشد. تذکیه شکار با سگ تربیت‌شده و شتر نحر کردن است. شحیطه یهودی و ذبیحه اسلامی در مورد چهارپایان چنین نظری دارند: که حیوانات رو به قبله باشند و چهار شاهرگ آنها در آن واحد باتیزی بریده شود. و خونشان کاملاً تخلیه شود. در اسلام گفتن نام خدا هنگام ذبح ضروری است.

فهرست منابع

- قرآن کریم
 کتاب مقدس
- ابن اثیر، مبارک بن محمد، النهاية فی غریب الحدیث و الاثر، قم، موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۶۷ ه.ش
- ابن ادريس حلی، محمد بن منصور بن احمد، السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی، ج. ۳، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه، ۱۴۱۰ ه. ق
- ابن جنید اسکافی، محمد بن احمد کاتب بغدادی، مجموعه فتاوی ابن جنید، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه، ۱۴۱۶ ه. ق
- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع، ۱۳۸۹ ه.ق
- بخاری، محمد بن اسماعیل، الجامع المسند الصحيح المختصر من أمور رسول الله و سننه و آیامه صحیح بخاری ج. ۷، بیروت، دارطوق النجاء، ۱۴۲۲ ه.ق
- برقی، احمد بن محمد، المحاسن، ج. ۲، قم، دار الکتب الإسلامیة، ۱۳۷۱ ه.ق
- بلخی، مقاتل بن سلیمان، تفسیر مقاتل بن سلیمان، ج. ۱، بیروت، دار احیاء التراث، ۱۴۲۳ ه. ق
- بیهقی، ابو بکر احمد بن حسین، دلائل النبوة و معرفة احوال صاحب الشریعة، ج. ۴، بیروت، دار الکتب العلمیة، ۱۴۰۵ ه.ق
- جلالی کندی، سهیلا، یهود شناخت، تهران، فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰ ه.ش
- جوویور، ماری، در آمدی به مسیحیت، قنبری، حسن، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۱ ه.ش
- جوهری، اسماعیل بن حماد، تاج اللغة و صحاح العربیة، ج. ۵، بیروت، دار العلم للملایین، ۱۴۰۴ ه.ق
- حرّ عاملی، محمد بن حسن، تفصیل وسائل الشیعة إلى تحصیل مسائل الشریعة، ج. ۲۴، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۰۹ ه. ق
- حلبی، تقی الدین بن نجم الدین، الکافی فی الفقه، ج. ۱، اصفهان، کتابخانه عمومی امام امیر المؤمنین علیه السلام، ۱۴۰۳ ه. ق
- حلی، سید ابن طاووس، المجتبی من الدعاء المجتبی، قم، دار الذخائر، ۱۴۱۱ ه. ق
- حلی، یحیی بن سعید، الجامع للشرائع، قم، مؤسسه سید الشهداء العلمیة، ۱۴۰۵ ه. ق
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، خسروی حسینی، غلامرضا ج. ۱، تهران، مرتضوی، ۱۳۶۹ ه. ش
- راوندی، سعید بن عبدالله، فقه القرآن، ج. ۲، قم، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، ۱۴۰۵ ه.ق
- رحمانی، محمد، پژوهشهای تطبیقی در فقه اسلامی، فصلنامه فرهنگ جهاد، حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی قم، دوره ۳۲، تابستان ۱۳۸۲، ۳۵۰
- سبزواری، علی، جامع الخلاف و الوفاق، قم، زمینه سازان ظهور امام عصر عج، ۱۴۲۱ ه. ق

- سجادی، مرضیه السادات، چگونگی ذبح و نحر در فقه اسلامی، مجله مطالعات اسلامی دانشکده الهیات فردوسی مشهد، شماره ۴۳ و ۴۴، بهار و تابستان ۱۳۷۸، ۱۵۰
- سیوری حلّی، مقداد بن عبد الله، کنز العرفان فی فقه القرآن، ج. ۱، قم، مرتضوی، ۱۴۲۵ ه. ق
- شریف مرتضی، علی، الانتصار فی انفرادات الإمامیه، قم، انتشارات اسلامی، ۱۴۱۵ ه. ق
- شهید ثانی، زین الدین بن علی، مسالک الأفهام إلى تنقیح شرائع الإسلام، ج. ۱۱، قم، مؤسسه المعارف الإسلامیه، ۱۴۱۳ ه. ق
- شهید ثانی، زین الدین بن علی، الروضه البهیة فی شرح اللمعة دمشقیه، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۴۱۲ ه. ق
- شیخ صدوق قمی، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه، الخصال، ج. ۱، قم، نشر اسلامی، ۱۳۶۲ ه. ش
- شیخ صدوق قمی، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه، علل الشرائع، ج. ۲، نجف، المكتبه الحیدریه، ۱۳۸۵ ه. ق
- شیخ صدوق قمی، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه، المقنع، قم، مؤسسه امام مهدی عج، ۱۴۱۵ ه. ق
- شیخ صدوق قمی، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه، الهدایه فی الأصول و الفروع، قم، مؤسسه امام هادی ع، ۱۴۱۸ ه. ق
- شیخ صدوق قمی، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه، من لا یحضره الفقیه، غفاری، علی اکبر، ج. ۴، تهران، صدوق، ۱۴۰۹ ه. ق
- شیخ طوسی، محمد بن حسن، الاستبصار فیما اختلف من الأخبار، ج. ۴، تهران، دار الکتب الإسلامیه، ۱۳۹۰ ه. ق
- شیخ طوسی، محمد بن حسن، الاستبصار فیما اختلف من الأخبار، ج. ۱، تهران، دار الکتب الإسلامیه، ۱۳۹۰ ه. ق
- شیخ طوسی، محمد بن حسن، الجمل و العقود فی العبادات، خراسانی، محمد واعظ زاده، مشهد، دانشگاه فردوسی، ۱۳۸۷ ه. ق
- شیخ طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الأحکام، موسوی خراسانی، حسن، تهران، دار الکتب الإسلامیه، ۱۴۰۷ ه. ق
- شیخ طوسی، محمد بن حسن، الجمل و العقود فی العبادات، خراسانی، محمد واعظ زاده، مشهد، دانشگاه فردوسی، ۱۳۸۷ ه. ق
- صدوق قمی، علی بن بابویه، من لا یحضره الفقیه، ج. ۳، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۳ ه. ق
- صدوق قمی، علی بن بابویه، مجموعه فتاوی ابن بابویه، قم، موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۸۷ ه. ش
- طریحی، فخرالدین بن محمد، مجمع البحرین، ج. ۶، تهران، مرتضوی، ۱۳۷۵ ه. ش
- عاملی، بهاء الدین، جامع عباسی و تکمیل آنط - جدید، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۲۹ ه. ق
- عبدالباقی، محمد فؤاد، المعجم المفهرس، ج. ۱، تهران، اسلامی، ۱۳۹۳ ه. ش
- علامه حلّی، حسن بن یوسف بن مطهر اسدی، تذکره الفقهاء، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۳۸۸ ه. ق
- فخرالمحققین حلّی، محمد بن حسن بن یوسف، ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، ج. ۴، قم، مؤسسه اسماعیلیان، ۱۳۸۷ ه. ق
- فرانسیس ادواردز، پیترز، یهودیت، توفیقی، حسین، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۷ ه. ش

- فضل الله، سید محمد حسین، تفسیر من وحی القرآن، ج. ۸، بیروت، دار الملائک للطباعة و النشر، ۱۴۱۹ ه. ق
- قرشی بنابی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج. ۱، تهران، دار الکتب الإسلامیة ۱۳۷۱ ه. ش
- قرطبی، محمد بن احمد، الجامع لأحكام القرآن، ج. ۶، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۶۴ ه. ش
- کهن، آبراهام، گنجینه تلمود، فریدون گرگانی، امیر، تهران، اساطیر، ۱۳۹۰ ه. ش
- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی ط - دار الحدیث، ج. ۱۲، قم، دار الحدیث للطباعة و النشر، ۱۴۲۹ ه. ق
- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی ط - الإسلامیة، ج. ۴، تهران، دار الکتب الإسلامیة، ۱۴۰۷ ه. ق
- مازندرانی، رشید الدین محمد بن علی، متشابه القرآن و مختلفه، ج. ۲، قم، دار البیدار للنشر، ۱۳۶۹ ه. ق
- مجلسی اول، محمد تقی، روضه المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه، ج. ۷، قم، مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانبور، ۱۴۰۶ ه. ق
- مجلسی اول، محمد تقی، لوامع صاحبقرانی، ج. ۲، قم، مؤسسه اسماعیلیان، ۱۴۱۴ ه. ق
- مجلسی دوم، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار، ج. ۶۳، بیروت، مؤسسه الطبع و النشر، ۱۴۱۰ ه. ق
- مجلسی دوم، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار، ج. ۶۱، بیروت، دار إحياء التراث العربی، ۱۴۱۳ ه. ق.
- مرادی، زهرا، دایره المعارف حیوانات، تهران، داریوش، ۱۳۹۴ ه. ش
- مشکینی، میرزا علی، الفقه المأثور، قم، الهادی، ۱۴۱۸ ه. ق
- مغنیه، محمد جواد، ترجمه تفسیر کاشف، دانش، موسی، قم، مشعر بوستان کتاب، ۱۳۷۸ ه. ش
- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج. ۲، تهران، دار الکتب الإسلامیة، ۱۳۷۱ ه. ش
- نجفی، مهدی، کاشف الغطاء، أحكام المتاجر المحرمه، نجف، کاشف الغطاء، ۱۴۲۳ ه. ق
- نجفی، صاحب الجواهر، محمد حسن، جواهر الكلام فی شرح شرائع الإسلام، ج. ۳۶، بیروت، دار إحياء التراث العربی، ۱۴۰۴ ه. ق
- نراقی، احمد بن محمد مهدی، عوائد الأيام فی بیان قواعد الأحكام، قم، تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۴۱۷ ه. ق

Interpretive jurisprudential study of the solubility of makulat in the Abrahamic religions based on verse ۳ of Surah Ma'ida

Abstract

One of the topics of religious teachings is to guide people about nutrition, a person needs food to survive. One of the great services of the divine prophets has been the guidance of mankind over food. The divine prophets have long divided the macula into impure and pure, and introduced some animals as halal meat and some as haram. And they have allowed their followers to eat halal meat and avoid haram meat. In this descriptive study, the solubility and sanctity of the products have been investigated, and the research findings indicate that some plants and meat of some animals are not suitable for the structure of the human body and if they are fed, they will cause undesirable side effects. Interestingly, not only does it have good and bad effects on the body, but it also has adverse effects on the human psyche, both spiritually and morally. The realists of Islam are aware of all the physical and psychological benefits and harms of eating and drinking. And in some cases, the reminder of physical corruption to its spiritual and psychological harms has been specified, which is one of the examples of the third verse of Surah Al-Ma'ida, which states that the sanction of ۱۱ things, including blood, pork, has been announced. They lead to physical and mental health and the result will be the health of human beings and society.

Keywords: Foods, Beverages, Halal, Haram, Abrahamic Religions

